

Die Welle

Achtergronden

Regie: Dennis Gansel
Jaar: 2008
Duur: 110 minuten
Filmkeuring: 12 (geweld, angst en discriminatie)
Website: <http://www.sturm-der-film.de/>

Die Welle

.....

Inhoud

.....

- 02 Die Welle, het origineel *The Wave* en het echte verhaal
  - 03 Anarchisme
  - 04 Autocratie
  - 04 Dictatuur
  - 05 Nazi-Duitsland
  - 05 Propaganda
  - 05 Nationaalsocialisme
  - 06 De groet en het symbool
  - 07 Groepsgedrag
  - 08 Vrijheid van meningsuiting
  - 08 Bronnen en links voor meer informatie
  - 09 De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
  - 10 Amnesty International – Movies that Matter
  - 11 Colofon
- .....

Die Welle, het origineel *The Wave* en het echte verhaal

De film *Die Welle* is een remake van de film *The Wave* uit 1981 van regisseur Alexander Grasshoff. Een remake is een nieuwe versie van een eerder gemaakte film, waarbij de oudere film ter inspiratie gebruikt wordt. Dat wil niet zeggen dat het een exacte kopie is. In de meeste gevallen worden alleen het verhaal en de hoofdpersonen van de oude film gebruikt.

The Wave uit 1981 is gebaseerd op een waargebeurd verhaal. Het filmscenario is gebaseerd op een experiment dat geschiedenisleraar Ron Jones in 1967 uitvoerde op een school in Californië. Het was bedoeld om zijn leerlingen te laten zien hoe nazi-Duitsland was opgekomen en waarom zoveel mensen deze beweging volgden. Hij kon het de leerlingen niet voldoende duidelijk uitleggen en probeerde daarom een voorbeeldsituatie te creëren, waardoor de leerlingen het zouden begrijpen. Het experiment noemde hij *The Third Wave*.

Die Welle laat het verhaal opnieuw zien, maar deze keer speelt het zich af op een school in Duitsland. Het einde van de film is gedramatiseerd. Dat wil zeggen dat het is verzonnen door de scenarioschrijver en de regisseur. De film *Die Welle* loopt letterlijk dramatisch af. In het echte experiment van Ron Jones vertoonde hij bij de laatste bijeenkomst een film over nazi-Duitsland, die de ogen van de leerlingen deed openen en daarmee was het experiment ten einde.

Anarchisme

Het woord anarchie komt uit het Grieks en betekent letterlijk 'geen heerser'. Anarchisme is het streven naar een samenleving waarin mensen zonder macht of autoriteit leven. De achterliggende gedachte is dat een individu op geen enkele manier ondergeschikt is aan iets of iemand. Volgens anarchisten leidt elke vorm van gezag tot onderdrukking en is het beter om een bestuur in de vorm van kleine autonome (zelfbesturende) gemeenschappen te hebben. Deze gemeenschappen functioneren dan op basis van gelijkheid.

In het dagelijks taalgebruik wordt de term anarchisme vaak verward met een andere interpretatie van het begrip anarchie, dat vooral gebruikt wordt om chaos en wanorde aan te geven. Anarchisme wordt eveneens als term gebruikt voor politieke stromingen die proberen de regering ten val te brengen. Anarchisten willen geen andere regering, ze willen géén regering. Of er nu een koning, keizer of een president aan het hoofd van een regering staat, volgens anarchisten worden er in een land met een leider altijd mensen onderdrukt.

Ook in Nederland zijn er anarchistische bewegingen. In de jaren zestig waren er de Provo's, die niet zozeer de regering ten val wilden brengen, maar zich vooral wilden verzetten tegen de regering om te laten weten dat ze het niet zomaar eens waren met het beleid. Uit de Provo's kwamen ook de punk- en krakersbeweging voort. De krakersbeweging kraakt ongebruikte gebouwen om erin te wonen of bij elkaar te komen. Deze beweging heeft geen leider en iedereen is gelijk.

Ook zij verzetten zich tegen de overheid omdat deze te weinig zou doen tegen leegstand van gebouwen in de stad. De krakersbeweging gebruikt een symbool dat lijkt op het symbool van de anarchisten:

Symbool van de anarchisten

Symbool van de krakersbeweging

Autocratie

Het woord autocratie komt ook uit het Grieks en betekent letterlijk 'zelf heersen'. In een autocratie wordt de macht onbeperkt uitgeoefend door één persoon. Dictaturen, waarin meestal één leider het voor het zeggen heeft, worden vaak autocratieën genoemd, hoewel 'dictatuur' een zwaardere term is. In de meeste van deze autocratieën is er sprake van onderdrukking van tegenstanders van de leider en andersdenkenden, bijvoorbeeld door ze gevangen te nemen of ze zelfs te vermoorden.

Een autocratie is het tegenovergestelde van een democratie. In een democratie hebben de burgers stemrecht. In een democratie zoals Nederland, kiest het volk voor vertegenwoordigers die wetten maken en die beslissingen voor hen nemen. De meerderjarige Nederlandse burgers (vanaf achttien jaar) kiezen voor een politieke partij. De partijen die genoeg stemmen hebben gekregen komen samen in het parlement (=volksvertegenwoordiging).

In de meeste gevallen komt een autocratie onrechtmatig tot stand, zoals toen Napoleon zichzelf tot keizer van Frankrijk kroonde in 1804. Het kan echter ook gebeuren dat het volk een leider kiest, die vervolgens de wet wijzigt en de burgers hun stemrechten ontnemt. Dan wordt deze leider een autocraat, oftewel een dictator. Zoals Hitler bijvoorbeeld heeft gedaan vanaf 1933.

Dictatuur

Een dictatuur is een regeringsvorm waarbij één persoon of partij alle macht in handen heeft. De greep van de dictator (of dictatoriale partij) op de samenleving is allesomvattend, van het beheersen van de kranten tot de rechtspraak en van het leger tot de post. Verzet wordt niet toegestaan en vaak met geweld de kop in gedrukt. Veel dictaturen besturen hun land niet op de manier die het beste is voor de inwoners, maar op de manier die het beste is voor de bestuurders. Mensenrechten worden vaak niet erkend en regelmatig geschonden. Vrijheden voor de burgers zijn er vrijwel niet. In de meeste dictaturen komen de machthebbers niets te kort, terwijl de bevolking lijdt.

Nazi-Duitsland

Na de Eerste Wereldoorlog was Duitsland (toen de Weimarrepubliek) geen welvarend land. Er was veel ontevredenheid door economische en politieke problemen. Een partij die steeds meer aanhangers kreeg was de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiders Partij (NSDAP). De leider van deze partij was Adolf Hitler. De reden voor de grote aanhang van deze partij kwam voort uit de oplossingen die Hitler beloofde voor de economische problemen van het land, in combinatie met de uitgebreide en zeer moderne vormen van propaganda die de partij gebruikte.

Propaganda

Propaganda is een manier van 'reclame maken voor je partij'. Het omvat alle middelen die gebruikt worden voor het verspreiden van je boodschap om zo mensen te overtuigen van je ideeën. Tegenwoordig worden uitgebreide reclamecampagnes ontwikkeld om mensen te overtuigen. Er worden posters, flyers en stickers verspreid door aanhangers van politieke partijen of er worden filmpjes en debatten van partijleiders vertoond op televisie. In de jaren dertig waren de vormen van propaganda die Hitler gebruikte vrij nieuw. Zo ging hij per vliegtuig van stad naar stad om in korte tijd in veel steden grote aantallen mensen toe te spreken. Ook waren deze toespraken op de radio te horen en in de krant lezen. Hij bereikte daardoor een groot publiek en hij sprak iedereen aan. Jong en oud, arm en rijk. Hij beloofde de werkloosheid op te lossen en de Joden te verdrijven. De Joden werden tot zondebok gemaakt voor de economische problemen.

Nationaalsocialisme

Uit de NSDAP kwam het nationaalsocialisme voort, ook wel het nazisme genoemd. Deze ideologie gaat ervan uit dat het Arische ras het beste ras is. De nazi's bedoelden met 'Arisch': blanke Europeanen zonder Joodse voorouders. Alle andere rassen waren volgens de nazi's ondergeschikt en zelfs gevaarlijk. Het nationaalsocialisme zou het volk verlossen van zijn vijanden en een welvarende toekomst bieden, met veel leefruimte (lebensraum in het Duits) en economische welvaart.

In 1933 werd de NSDAP de grootste partij en werd Adolf Hitler de Rijkskanselier van Duitsland.

Rijkskanselier was tussen 1871 en 1945 de titel van het hoofd van de Duitse regering. Hitler veranderde vervolgens de wet waardoor hij de absolute macht kreeg en tegenstanders werden uit de weg geruimd. Eerst werden ze alleen gevangengezet, later werden de tegenstanders meteen vermoord. Hitler werd een dictator en noemde zich de Führer, de leider. Ook wijzigde Hitler de wetten die de rechten van de mens waarborgden. Zo kon hij de rassenzuivering uitvoeren, waarbij hij onder andere Joden liet uitmoorden. Hitler had plannen voor de verwijdering van bepaalde 'asociale elementen' (onverbeterlijke misdadigers, zigeuners, zwervers en gehandicapten) uit de samenleving, door uitroeiing. Toen Hitler in 1939 begon met het veroveren van andere landen, om zijn macht te vergroten, verklaarden Frankrijk en Groot-Brittannië de oorlog aan Duitsland. Dit was het begin van de Tweede Wereldoorlog.

De heerschappij van Hitler duurde van 1933 tot het einde van de Tweede Wereldoorlog. In 1945, op 30 april, pleegde Hitler zelfmoord en een paar dagen later gaf Duitsland zich over.

De periode van 1933 tot 1945, waarin Hitler heerste in Duitsland, wordt ook wel aangeduid als nazi-Duitsland of Het Derde Rijk. Het begrip 'Derde Rijk' (Drittes Reich) was destijds populair in de Duitse media. Als eerste rijk gold het oude Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie (843-1806) en als tweede rijk het Duitse keizerrijk (1871-1918).

De groet en het symbool

.....

Veel ideologieën kennen symbolen en rituelen, vooral om duidelijk te maken wie de aanhangers zijn. De rituelen en symbolen scheppen een band. Zo heeft bijvoorbeeld elke voetbalclub zijn eigen kleuren en clublied. Mensen in het shirt van jouw voetbalclub zul je misschien eerder groeten dan iemand met een shirt van een andere club.

Snowboarders hebben een handgebaar waarbij met de duim en pink naar buiten gericht, de hand heen en weer wordt geschud, terwijl ze Hang Loose roepen!

Rituelen en symbolen zien we niet alleen terug bij sporten, ook politieke partijen hebben hun eigen kleuren en symbolen. Denk aan de rode roos van de PvdA die het socialisme symboliseert. Ook in vlaggen van landen zien we kleuren of symbolen terug. Nederland kent alleen de drie kleuren, maar bijvoorbeeld de vlag van Turkije heeft een witte maan en ster in het rood van de vlag staan. Zo is de halve maan een symbool van de verbinding die het Ottomaanse Rijk wilde vormen tussen het verleden en de toekomst. Bij de Olympische Spelen gaat de winnaar vol trots met de vlag van zijn land rond en bij velen prikkelt een traan bij het horen van het volkslied. Symbolen en rituelen verbinden de aanhangers van een ideologie, de fans van een voetbalclub of de inwoners van een land.

Ook Hitler kende dat idee van verbroedering. De groet die door de nationaalsocialisten al eerder werd gebruikt, met de rechterarm uitgestrekt schuin omhoog, werd tijdens Hitlers heerschappij gevolgd door de woorden Heil Hitler en werd verplicht voor alle Duitsers. Dat gaf niet alleen de verbroedering weer, maar ook de macht van de leider. Niet alleen vanwege het ritueel van de groet waren de nationaalsocialisten herkenbaar, maar ook vanwege het gebruik van het hakenkruis dat in de vlag van Het Derde Rijk stond. De neonazi's, dat zijn hedendaagse aanhangers van het nationaalsocialisme, gebruiken tegenwoordig dit symbool ook om te laten zien dat ze aanhangers zijn van de nationaalsocialistische ideologie.

In veel gevallen is het handig om te kunnen zien wie er lid is van een groep, zoals het bij voetbal handig is dat de spelers van een team hetzelfde shirt dragen. Het kan echter ook mensen buitensluiten die geen deel uitmaken van de groep en de rituelen en symbolen niet kennen of niet mogen gebruiken.

Groepsgedrag

.....

Er is een aantal onderzoeken uitgevoerd naar het gedrag van mensen in een groep. Deze onderzoeken kwamen vooral voort uit de vraag waarom mensen in de Tweede Wereldoorlog tot zulke verschrikkelijke dingen in staat waren.

De meest bekende onderzoeken zijn die van Salomon Asch in 1951 en van Philip Zimbardo in 1971. Asch liet zien dat proefpersonen onder druk van een groep het foute antwoord op een simpele vraag gaven, omdat alle anderen (die acteurs waren) ook het foute antwoord gaven. Zimbardo verdeelde in zijn experiment zijn studenten in twee groepen. De ene groep speelde gevangenisbewakers en de andere groep speelde de gevangenen. De twee groepen kregen ook bijpassende kleding. Dit experiment moest al na zes dagen worden afgebroken in plaats van de twee weken die Zimbardo gepland had. De gevangenisbewakers gingen namelijk extreem ver in het vernederen van de gevangenen. Deze experimenten tonen aan hoe belangrijk het voor een individueel persoon is, hoe een groep zich gedraagt. Mensen volgen snel, als een grote groep overtuigend overkomt.

.....

Vrijheid van meningsuiting

Het recht op vrijheid van meningsuiting is de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht grenzen en ongeacht de vorm. Het recht op vrijheid van meningsuiting garandeert dat burgers zonder vrees voor vervolging hun mening tot uitdrukking kunnen brengen – in gesprekken, gedrukte tekst, tekeningen, songs enzovoorts. Het recht is opgenomen in de meeste grondwetten, ook in de Nederlandse. In sommige landen schrijft de wet voor dat meningen niet mogen afwijken van een bepaalde religie of ideologie. Zo'n beperking is in strijd met het internationaal recht.

Bronnen en links voor meer informatie

Over de Tweede Wereldoorlog en het nationaalsocialisme:

educatie-en-school.infonu.nl/wereldoriëntatie/49927-geschiedenis-voor-kinderen-tweede-wereldoorlog-in-stappen.html

Over de onderzoeken naar groepsgedrag:

www.kennislink.nl/publicaties/gij-zult-gehoorzamen

Over mensenrechten:

www.amnesty.nl

www.wikipedia.org

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is een verklaring die is aangenomen door de Algemene vergadering van de Verenigde Naties om de basisrechten van de mens te omschrijven.

De verklaring regelt de rechten van ieder mens. De volledige tekst is te lezen op www.amnesty.nl/uvrm

1. Iedereen wordt vrij en met gelijke rechten geboren.
2. De mensenrechten gelden voor iedereen, waar ook ter wereld.
3. Je hebt recht op leven, op vrijheid en op veiligheid.
4. Slavernij is verboden.
5. Martelen is verboden.
6. Je hebt het recht om erkend te worden voor de wet.
7. De wet is voor iedereen gelijk en moet iedereen gelijke bescherming bieden.
8. Als je onrecht wordt aangedaan, heb je recht op bescherming.
9. Je mag niet zomaar worden opgesloten, of het land uitgezet.
10. Als je terecht moet staan, heb je recht op een eerlijke en openbare rechtszaak met een onafhankelijke rechter.
11. Je bent onschuldig tot het tegendeel is bewezen. Je daden kunnen niet achteraf strafbaar worden gesteld.
12. Je hebt recht op privacy en op bescherming van je goede naam.
13. Je mag je vrij verplaatsen in je eigen land. Je mag ieder land (ook je eigen) verlaten.
14. Je mag vluchten naar een ander land, als je mensenrechten worden bedreigd.
15. Je hebt recht op een nationaliteit.
16. Je mag trouwen met wie je wilt en een gezin stichten.
17. Je hebt recht op bezit, dat mag niemand zomaar van je afnemen.
18. Je mag je eigen godsdienst kiezen en daarnaar leven.
19. Je hebt het recht om uit te komen voor je eigen mening.
20. Je mag lid worden van een vereniging en een vereniging oprichten. Niemand mag je dwingen om bij een vereniging te horen.
21. Iedereen mag meedoen aan de verkiezingen voor het landsbestuur en zichzelf daarvoor verkiesbaar stellen. Het volk kiest de regering in democratische verkiezingen.
22. Je hebt recht op de economische, culturele en sociale voorzieningen in je land. Arme landen hebben recht op internationale hulp.
23. Je hebt recht op werk naar keuze, met een eerlijk loon. Je mag lid worden van een vakbond.
24. Je hebt recht op rust en vrije tijd.
25. Je hebt recht op genoeg inkomen om van te leven. Als je niet voor jezelf kunt zorgen, moet de overheid dat doen.
26. Je hebt recht op onderwijs.
27. Je hebt het recht om te genieten van kunst en cultuur.
28. Landen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten kunnen worden nageleefd.
29. Je hebt plichten om ervoor te zorgen dat de rechten van andere mensen kunnen worden nageleefd. De wetten in je land mogen niet in strijd zijn met de mensenrechten.
30. Geen van deze rechten mag worden misbruikt om de mensenrechten te vernietigen.

Amnesty International

Amnesty International is een internationale organisatie die zich inzet voor de mensenrechten. Over de hele wereld heeft Amnesty meer dan 2,8 miljoen leden en aanhangers. Het hoofdkantoor is in Londen. Daar worden gegevens van over de hele wereld verzameld en bereiden de medewerkers de internationale acties van Amnesty voor. In bijna honderd landen zijn er afdelingen van Amnesty International, ook in Nederland.

Amnesty International is onafhankelijk. Acties en onderzoek worden betaald door leden en mensen die geld geven. Amnesty wil geen subsidie van de overheid, want als je geld krijgt van de overheid is het minder makkelijk om die overheid te bekritisieren als dat nodig mocht zijn.

Amnesty International is onpartijdig. Dat wil zeggen dat het voor Amnesty niet uitmaakt in welk land de mensenrechten geschonden worden. Mensenrechten gelden voor iedereen. Als die rechten geschonden worden, door welke regering dan ook, dan voert Amnesty daar actie tegen. Het zou tenslotte erg ongeloofwaardig zijn wanneer je van het ene land wel wat zegt en in het andere geval doet of je neus bloedt.

Movies that Matter

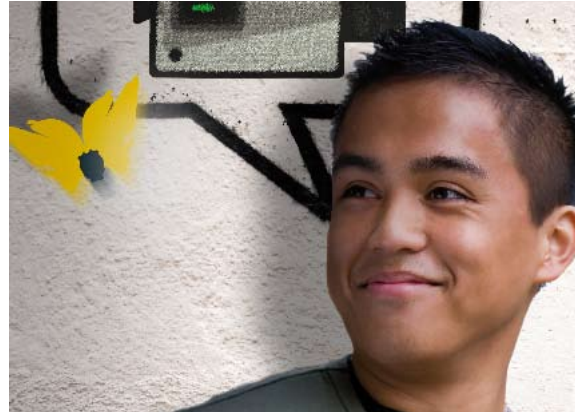

Movies that Matter is een internationaal expertisecentrum op het gebied van film en mensenrechten. Het organiseert het jaarlijkse Movies that Matter Festival en een maandelijks film- en debatprogramma in tien Nederlandse filmtheaters en speciale internationale vertoningen.

Movies that Matter is er ook voor scholen! Wij helpen docenten films uit te zoeken wanneer u specifieke onderwerpen op school wilt behandelen. Wij geven filmadvies voor verschillende niveaus en leeftijden, en helpen u de vertoning mogelijk te maken. Indien gewenst kunnen we u ook aan interessante gastsprekers of workshops helpen of zelfs een compleet School Film Festival organiseren.

Movies that Matter @ school richt zich in eerste instantie op (alle niveaus van) het voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs zijn enkele titels beschikbaar.

Colofon

.....

Redactie

Sophie Valkenier

Eindredactie

Sabrine Pouwels en Amnesty International

Vormgeving

SAZZA

DTP

Peter Manhoudt

Movies that Matter Educatie

Kim Beaumont,
Dennis Lahey (projectleider),
Brechtje van Riel

Movies that Matter

Postbus 1968

1000 BZ Amsterdam

www.moviesthatmatter.nl/educatie

tel. (020) 77 33 624

educatie@moviesthatmatter.nl

Stichting Movies that Matter wordt ondersteund door

Amnesty International, Stichting DOEN

en Hivos-NCDO Cultuurfonds.

